ಜೈನಾಚಾರ್ಯ ಶುಭಚಂದ್ರರು ತಮ್ಮ 'ಜ್ಞಾನಾರ್ಣವ'ದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ:

ನಿಃಸಂಗಃ ಸಂವೃತಸ್ವಾಂತಃ ಕೂರ್ಮವತ್ಸಂವೃತೇಂದ್ರಿಯಃ ।
ಯಮೀ ಸಮತ್ವಮಾಪನ್ನೋ ಧ್ಯಾನತಂತ್ರೇ ಸ್ಥಿರೀಭವೇತ್ ॥

(ಜ್ಞಾನಾರ್ಣವ, ಅಧ್ಯಾಯ ೩೦, ಶ್ಲೋಕ ೨)

"ಯಾವ ಮುನಿವರ್ಯರ ಮನಸ್ಸು ನಿಸ್ಸಂಗ ಮತ್ತು ಸಂವರರೂಪಿಯಾಗಿದೆಯೋ ಮತ್ತು ಆಮೆಯು ತನ್ನ ಶರೀರದ ಅಂಗಾಂಗಗಳನ್ನು ಸೆಳೆದುಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಇಂದ್ರಿಯಗಳು ಸಂಕುಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆಯೋ, ಅಂತಹ ಮುನಿಯು ರಾಗದ್ವೇಷರಹಿತ ಸಮಭಾವವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಧ್ಯಾನತಂತ್ರದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರಭಾವವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ."

ಇದನ್ನೇ ಭಗವದ್ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದೆ:

ಯದಾ ಸಂಹರತೇ ಚಾಯಂ ಕೂರ್ಮೋಽಙ್ಗಾನೀವಸರ್ವಶಃ।
ಇನ್ದ್ರಿಯಾಣೀನ್ದ್ರಿಯಾರ್ಥೇಭ್ಯಸ್ತಸ್ಯ ಪ್ರಜ್ಞಾ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತಾ ॥

(ಅಧ್ಯಾಯ ೨, ಶ್ಲೋಕ ೫೮)

"ಆಮೆಯು ತನ್ನ ಅಂಗಗಳನ್ನು ಚಿಪ್ಪಿನೊಳಗೆ ಸೆಳೆದುಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಯಾರು ತನ್ನ ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ಇಂದ್ರಿಯ ವಿಷಯಗಳಿಂದ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಎಳೆದುಕೊಳ್ಳಬಲ್ಲರೋ ಅವರು ಪರಿಪೂರ್ಣ ಪ್ರಜ್ಞೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿತರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ."

೧೦. ಯೋಗಿಯ ರಾತ್ರಿ ಹಗಲುಗಳು: ಯೋಗಿಯು ಐಹಿಕ ವ್ಯವಹಾರಗಳಿಂದ ದೂರ ಉಳಿದು ಆತ್ಮೋನ್ಮುಖ ಸಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ತತ್ಪರನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಇದನ್ನು ಜೈನಾಚಾರ್ಯರಾದ ಕುಂದಕುಂದಾಚಾರ್ಯರು ತಮ್ಮ 'ಮೋಕ್ಷಪಾಹುಡ'ದಲ್ಲಿ ಈ ರೀತಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ: "ಯಾವ ಯೋಗಿಯು ಬಾಹ್ಯವ್ಯವಹಾರಗಳಲ್ಲಿ ನಿದ್ರಿಸುತ್ತಾನೆಯೋ, ಆತನು ತನ್ನ ನಿಜಸ್ವರೂಪ ಸಾಧನೆಯ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಜಾಗೃತನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ಯಾರು ಐಹಿಕ ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿಯೇ ವ್ಯಸ್ತರಾಗಿರುತ್ತಾರೋ, ಅವರು ಆತ್ಮಸಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ನಿದ್ರಿಸುತ್ತಾರೆ" (ಮೋಕ್ಷಪಾಹುಡ, ಗಾಥೆ ೩೧).

ಇದನ್ನೇ ಆಚಾರ್ಯ ಯೋಗೀಂದುದೇವ ವಿರಚಿತ 'ಪರಮಾತ್ಮಪ್ರಕಾಶ'ದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದೆ: "ಸಮಸ್ತ ಅಜ್ಞಾನಿ ಸಂಸಾರಿ ಜೀವಿಗಳಿಗೆ ಯಾವುದು ರಾತ್ರಿಯೋ, ಆ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಯೋಗಿಗಳು ಜಾಗೃತರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ಯಾವುದರಲ್ಲಿ ಸಂಪೂರ್ಣ ಜಗತ್ತು ಜಾಗೃತವಿರುತ್ತದೆಯೋ, ಅವನ್ನು ರಾತ್ರಿಯೆಂದು ಮನ್ನಿಸಿ ಯೋಗಿಗಳು ಯೋಗನಿದ್ರೆಯಲ್ಲಿ ನಿದ್ರಿಸುತ್ತಾರೆ" (ಪರಮಾತ್ಮಪ್ರಕಾಶ, ಅಧಿಕಾರ ೨, ಗಾಥೆ ೪೬೧). ವೈದಿಕಶಾಸ್ತ್ರವಾದ ಭಗವದ್ಗೀತೆಯು ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಾಮರಸ್ಯವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತಾ ಈ ರೀತಿ ಹೇಳುತ್ತದೆ:

ಯಾ ನಿಶಾ ಸರ್ವಭೂತಾನಾಂ ತಸ್ಯಾಂ ಜಾಗರ್ತಿ ಸಂಯಮೀ ।
ಯಸ್ಯಾಂ ಜಾಗ್ರತಿ ಭೂತಾನಿ ಸಾ ನಿಶಾ ಪಶ್ಯತೋ ಮುನೇಃ ॥

(ಅಧ್ಯಾಯ ೨, ಶ್ಲೋಕ ೬೯)

"ಎಲ್ಲ ಜೀವಿಗಳಿಗೆ ಯಾವುದು ರಾತ್ರಿಯೋ ಅದು ಜಿತೇಂದ್ರಿಯನಿಗೆ ಎಚ್ಚರವಾಗಿರುವ ಕಾಲ. ಎಲ್ಲಾ ಪ್ರಾಣಿಗಳು ಎಚ್ಚೆತ್ತಿರುವ ಕಾಲ ಯಾವುದೋ, ಅದು ತನ್ನ ಆಂತರಿಕ ಪರೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಮುನಿಗೆ ರಾತ್ರಿಯಾಗಿರುತ್ತದೆ."

೧೧. ದೀಪದ ನಿದರ್ಶನ: ಯೋಗದ ಅಂತರಂಗ ಸಾಧನೆಯಾಗಿರುವ ಧಾರಣೆ ಧ್ಯಾನ ಸಮಾಧಿಗಳಲ್ಲಿ ತತ್ಪರನಾದ ಯೋಗಿಯು ಏಕಾಗ್ರಚಿತ್ತನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಜೈನಾಚಾರ್ಯ ಕುಂದಕುಂದರು ತಮ್ಮ 'ಭಾವಪಾಹುಡ' ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಇದನ್ನು ಗಾಳಿಯಾಡದ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ಉರಿಯುವ ದೀಪವೆಂಬ ಸುಂದರವಾದ ಉಪಮೆಯೊಂದಿಗೆ ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ:

"ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ದೀವಿಗೆಯು ವಾಯುಸಂಚಾರವಿಲ್ಲದ ಗರ್ಭಗೃಹದಲ್ಲಿ ನಿಶ್ಚಲವಾಗಿ ಉರಿಯುತ್ತದೋ, ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ರಾಗರೂಪದ ಗಾಳಿಯಿಂದ ರಹಿತವಾದ ಧ್ಯಾನರೂಪದ ದೀವಿಗೆ ಕೂಡ ಏಕಾಗ್ರವಾಗಿ ನಿಂತುಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ; ದೇದೀಪ್ಯಮಾನವಾಗಿ ಉರಿಯುತ್ತಾ ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತದೆ" (ಭಾವಪಾಹುಡ, ಗಾಥೆ–೧೨೩).

ಭಗವದ್ಗೀತೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಈ ಭಾವನೆ ಸುಂದರವಾಗಿ ಹೀಗೆ ಬಂದಿದೆ:

ಯಥಾ ದೀಪೋ ನಿವಾತಸ್ಥೋ ನೇಂಗತೇ ಸೋಪಮಾ ಸ್ಮೃತಾ ।
ಯೋಗಿನೋ ಯತಚಿತ್ತಸ್ಯ ಯುಂಜತೋ ಯೋಗಮಾತ್ಮನಃ ॥

(ಅಧ್ಯಾಯ ೬, ಶ್ಲೋಕ ೧೯)

"ಗಾಳಿ ಬೀಸದ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ದೀಪವು ಹೇಗೆ ನಿಶ್ಚಲವಾಗಿರುವುದೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಮನಸ್ಸನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸುವ ಯೋಗಿಯು ಪರಮಾತ್ಮನ ಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ನಿಶ್ಚಲನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ."

ಈ ರೀತಿ ಭಾರತೀಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಎಲ್ಲಾ ಧರ್ಮಗಳಲ್ಲೂ ಅನೇಕ ರೀತಿಯ ಸಾಮ್ಯತೆಗಳನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಆದುದರಿಂದ ಭಾರತೀಯರಾದ ನಾವೆಲ್ಲರೂ ವಿವಿಧತೆಯಲ್ಲಿ ಏಕತೆಯನ್ನು ಕಾಣುತ್ತಾ, ಒಗ್ಗಟ್ಟಿನಿಂದ, ಪರಸ್ಪರ ಶಾಂತಿ, ಸಹನೆ ಮತ್ತು ಸಹಕಾರದ ಬಾಳ್ವೆಯನ್ನು ನಡೆಸುವ ಸಂಕಲ್ಪ ಮಾಡೋಣ.

ತಿದ್ದುಪಡಿ

ವಿವೇಕಪ್ರಭದ ಮಾರ್ಚ್ ೨೦೧೨ರ ಸಂಚಿಕೆಯ ಪುಟ ೨೫ ರಲ್ಲಿ ೧೮೬೭ ರ ಬದಲು ೧೯೯೭ ಎಂದೂ, ಪುಟ ೨೬ರಲ್ಲಿ ೧೮೮೬ ಆಗಸ್ಟ್ ೧೬ರ ಬದಲು ೧೮೯೯, ಆಗಸ್ಟ್ ೧೯ ಎಂದೂ ಮುದ್ರಿತವಾಗಿದೆ. ಈ ಮುದ್ರಣದೋಷಗಳಿಗಾಗಿ ವಿಷಾದಿಸುತ್ತೇವೆ. ಇವನ್ನು ಸರಿಪಡಿಸಿಕೊಂಡು ಓದಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇವೆ. –ಸಂ.